

”Ska man vinna matchen kan man inte ha inbördeskrig”

En studie av gränsregional auktoritetsproblematik i
Haparanda-Tornio och Öresundsregionen

Abstract

Cross-border regionalism has changed the preconditions for power. The traditional nation-state term of power has changed, and as new cross-border regions are created, so are new interests and actors. This essay is a comparative analysis of the organization and the actors in Haparanda-Tornio and Öresund, with the aim to answer the question: Who “owns” a cross-border region? To understand the how the power is distributed within the region, Steven Lukes three-dimensional power theory is applied. Multi-level governance theory is used to understand how cross-border regions function in relation to other levels of government, especially through the Interreg-program. The results are that the cross-border regions are controlled in more or less informal, complex, public networks, with the traditional stakeholders such as politicians and public officials, still holding the greatest decisional power within the region. However, the relationship between these actors has transformed and through a two- and three-dimensional perspective there are new actors, such as the European Union and the market, influencing the agenda and setting preferences for cross-border regionalization. Nevertheless, the nation state still has the highest authority, albeit as a partner in complex governance networks.

Nyckelord: transnationell gränsregion, makt, auktoritetsproblematik, flernivåstyrning, Öresundsregionen, Haparanda-Tornio, Interreg

Antal ord: 9832

Innehållsförteckning

1	Inledning	1
1.1	Syfte och Problemformulering	1
2	Metod	3
2.1	Intervjuer	4
2.2	Avgränsning	4
3	Transnationella Gränsregioner	6
3.1	Tre karaktärsdrag	6
3.2	Auktoritetsproblematik	7
4	Teori	8
4.1	Makt, auktoritet och ledarskap	8
4.2	Flernivåstyrning	9
5	Organisation och aktörer i Haparanda-Tornio och Öresund	11
5.1	Haparanda-Tornio	11
5.1.1	Gemensamt samarbetsorgan – Provincia Bothniensis	11
5.1.2	Politiker och tjänstemän	12
5.1.3	EU - Interreg	13
5.1.4	Enskilda Individer	13
5.1.5	Nationalstaten	14
5.1.6	Medborgaren	15
5.2	Öresundsregionen	16
5.2.1	Gemensamt samarbetsorgan - Öresundskomiteen	16
5.2.2	Politiker och tjänstemän	16
5.2.3	EU - Interreg	17
5.2.4	Näringsliv	18
5.2.5	Nationalstaten	18
5.2.6	Medborgaren	18
6	Analys	20
6.1	Den gränsregionala makten	20
6.1.1	Politiker och tjänstemän	20
6.1.2	Nationalstaten	21
6.1.3	Ledare	22

6.1.4	EU - Interreg.....	23
6.1.5	Näringslivet	24
6.2	Haparanda-Tornio och Öresundsregionen ur ett flernivåstyrningsperspektiv.....	25
7	Slutsats.....	28
8	Referenser.....	31
8.1	Primärkällor.....	31
8.1.1	Intervjuer	31
8.2	Sekundärkällor.....	31
8.2.1	Böcker	31
8.2.2	Artiklar	32
8.2.3	Internet	33

1 Inledning

Transnationella regionala samarbeten ställs inför en annan sorts problematik jämfört med nationella regioner som Region Skåne och Västra Götalandsregionen. De transnationella regionerna är mer komplexa till sin karaktär då de deltagande parterna regleras av respektive lands nationella lagstiftning. Gemensamma lösningar över nationsgränser måste således finnas för att det transnationella samarbetet skall fungera. Regionens intresse behöver inte heller gå stick i stäv med de etablerade nationella intressena, vilket skapar intressanta intressekonflikter och handlingsproblematik (Jerneck, 2007:235-237).

Gränsregionalt organiserade samarbeten kan ses som ett institutionellt mellanting mellan EU, nationella, regionala och lokala institutioner, där samarbetsprocesser främst sker genom informella nätverk. Dessa informella nätverk synkroniseras genom organisationer som saknar juridisk status. Att förstå de processer som sker i gränsöverskridande samarbeten är därför svårt (Hall et al, 2005:13-14). Då dessutom gränsregionala samarbeten ökar i omfattning och antal, med stöd av EU, är det särskilt viktigt att studera dessa ur ett statsvetenskapligt perspektiv (Hall et al, 2005:14). I Sverige finns två uppmärksammade transnationella gränssamarbeten: Öresundsregionen, som är del av Sverige och Danmark, samt Haparanda-Tornio som är del av Sverige och Finland.

1.1 Syfte och Problemformulering

Utöver svårigheter med de juridiska frågorna för transnationella gränsregioner, finns även svårigheter i ledarskap. Samarbetet innebär en sammanvävning av institutioner och strukturer, både politiska, administrativa och sociala. Det blir en kapacitets- och auktoritetsproblematik (Jerneck, 2007:235-237).

Min övergripande frågeställning är således: *Vem eller vilka aktörer styr i transnationella regioner - vem "äger" ett transnationellt regionprojekt?* För att kliva ner ett steg på abstraktionsstegen har jag formulerat en mer konkret frågeställning, med hjälp av vilken jag besvarar den övergripande frågeställningen: *Vem bestämmer inom de två transnationella regionerna Öresundsregionen samt Haparanda-Tornio?*

I min studie har jag studerat specifika aktörer, vilka utgör det gränsregionala styret och analyserat deras förmåga att fatta beslut, forma dagordningen samt påverka andra aktörer genom att påverka preferenser. Hur kan vi förstå dessa två regioner utifrån ett maktperspektiv? Hur är nätverken organiserade och hur påverkar detta olika aktörers möjlighet till deltagande? Finns det likheter mellan de två regionernas organisation och aktörer?

Syftet med att jämföra Haparanda-Tornio med Öresundsregionen är en ökad förståelse för transnationellt regionbyggande, både i större och mindre skala. Det finns flertalet böcker som studerar den politiska organisationen och de nätverk som utgör samarbetet i Öresundsregionen ur ett statsvetenskapligt perspektiv (se Hall et al, 2005; Levring et al, 2005). Vad gäller Haparanda-Tornio har detta samarbete främst undersökts ur ett samhällsgeografiskt och juridiskt perspektiv (se exempelvis SOU 2002:84 och 2002:85; Kujala, 1999). Därför anser jag det vara relevant att dra paralleller till det mindre utforskade Haparanda-Tornio.

2 Metod

Min studie är en jämförande fallstudie, med beskrivande ambition. En jämförande fallstudie innebär få, men noggrant matchade fall, där analysenheter behandlas inom två olika kontexter (Esaiasson et al, 2007:121-122).

Det skulle kunna gå att argumentera för att Öresundsregionen och Haparanda-Tornio inte är jämförbara fall, då Öresundsregionen är ett mycket större samarbete, där ett flertal kommuner deltar. Detta till skillnad från Haparanda-Tornio som är ett mindre samarbete. Svårigheterna i att definiera Haparanda-Tornio ligger bland annat i att samarbetet är del av ett större Tornedalskt samarbete¹ och regionala aktörer på så sätt även har andra intressen att ta hänsyn till. Å andra sidan kan argumenteras för att samarbetet mellan städerna gynnar hela regionen. Den verksamhet som bedrivits i Haparanda-Tornio har inneburit konsekvenser för hela Tornedalen, exempelvis genom samarbete i postväsende över gränsen². Ett argument för att jämföra de två fallen är de stora skillnader som finns i geografiska förutsättningar och att båda trots detta är väletablerade transnationella gränssamarbeten. Öresundsregionen ligger i ett område, nära Europas större städer och har en befolkning på 3,5 miljoner människor, varav ungefär hälften av dessa bor i en huvudstad. Haparanda-Tornio är ett samarbete mellan två mindre samhällen med sammanlagt cirka 35 000 invånare. Regionen ligger uppe i nordligaste Europa, med långt avstånd till respektive lands huvudstad. Trots Haparanda-Tornios storlek, gjordes 12 miljoner gränspasseringar 2007, jämfört med Öresundsregionens 36,7 miljoner 2008 (Öresundsbron, 2009-11-09; Haparanda Stad, 2009-11-09a). Transnationella gränsregioner illustreras ibland som gigantiska områden som innefattar flera nationsgränser, men det är även viktigt att studera mindre samarbeten eftersom regioner med mer begränsade resurser också kan dra fördel av ett samarbete (Kujala, 1999:23). I båda samarbeten deltar även liknande aktörer. Exempelvis har båda fått finansiering av Interreg.

¹ Se Tornedalsrådet (2009-12-21)

² Detta kommer av att Haparanda och Torneå beslutade att sätta upp en finsk, respektive en svensk postlåda på varsin sida gränsen, för att underlätta postgången och genom detta det transnationella samarbetet. I annat fall hade postgången tagit flera dagar, något som försvårade möjligheten att kalla till möten. Till en början var inte de båda staterna medvetna om detta, men när de senare blev uppmärksammade på betydelsen, är ”postlådeprincipen” numera ett etablerat faktum på andra orter i Tornedalen, då finska och svenska postlådor satts upp på motsatt sida av gränsen (intervju, Lugnet).

2.1 Intervjuer

På grund av bristen på statsvetenskaplig litteratur i fallet Haparanda-Tornio, har jag valt att genomföra samtalsintervjuer. Genom intervjuerna har jag dragit empiriska slutsatser kring den formella och informella organisationen.

Vad gäller utformningen av mina intervjuer har dessa varit semi-strukturerade informantintervjuer, vilket innebär att frågorna är öppna frågor utan fasta svarsalternativ och det intervjupersonerna svarar används som källa. Semi-strukturerade intervjuer är fördelaktigt i denna typ av undersökning jämfört med standardiserade frågor med fasta svarsalternativ, då öppna svarsalternativ gör att personen med egna ord kan berätta det han eller hon vill ha sagt. Dessutom kan en dialog skapas, med uppföljningsfrågor på det aktuella ämnet (Esaiasson et al, 2007:258-259).

Valet av personer har baserats på centralitet, vilket innebär att personerna i fråga skall vara ”centralt placerade källor” (Esaiasson et al, 2007:291). Jag är medveten om att jag övervägande har intervjuat personer från den svenska sidan av samarbetet, vilket har gjort att de mer konkreta exemplen fått större fokus på svenska förhållanden. Tre av intervjuerna har genomförts på plats, spelats in och därefter transkriberats för att förenkla sammanställningen av empirin och höja intersubjektiviteten. En av intervjuerna har emellertid genomförts via telefon, vilket krävdes på grund av det geografiska avståndet.

Intervjufrågorna har till stor del varit likartade, men anpassats till att ha mer fokus kring specifika ämnen beroende på vilken person jag har intervjuat. Jag har i efterhand också kompletterat med enstaka följdfrågor via E-mail. Intervjuerna har genomförts med olika teman, där det första temat har varit den intervjuades roll. Efterföljande teman har varierat beroende på personens uppgifter i organisationen men har alla berört den gränsregionala organisationens struktur och auktoritetsproblematik inom regionen. Antalet intervjuer är begränsat, men jag har dragit slutsatsen att faktorer som personernas kunskap och centrala roll i organisationen, i kombination med annat material är tillräckligt för att ge en tillräckligt god uppfattning.

2.2 Avgränsning

2007 antogs nya stadgar för Öresundskomiteen³ vilket innebär att det har genomförts vissa organisatoriska förändringar i samarbetet. Än så länge är det svårt att uttala sig om långsiktiga konsekvenser av denna omorganisation och mer omfattande material kring detta saknas. De organisatoriska förändringarna är således inte med i min analys av Öresundsregionen. Istället har jag valt att studera

³ Stavningen kommer av en dansk-svensk kompromiss.

Öresundsregionen fram till omorganiseringen och använda den litteratur som beskriver den etablerade organisationen fram till dess.

I Öresundsregionens fall är organisationen mycket komplex, med en mängd olika typer av aktörer. Beskrivningen av Öresund är till för att ge en generell beskrivning av samarbetet och de aktörer som står med är således de som är de mest framträdande.

3 Transnationella Gränsregioner

3.1 Tre karaktärsdrag

Den första officiella transnationella gränsregionen, EUREGIO, var ett samarbete på den tysk-holländska gränsen och etablerades 1958. Idag utgör gränsregionala samarbeten en stor del av Europeiska gränsområden (Perkmann, 2003:154). Vad som har avgjort ökningen av gränsregioner i Europa, kan förklaras å ena sidan genom nationella förutsättningar som exempelvis rollen och styrkan i lokala nivåer av styre (Perkmann, 2002:10-11). Nationella förutsättningar har även varit en faktor i graden av självständighet hos regionen. Till exempel är nordiska regioner mindre centralstyrda än Sydeuropeiska, där det finns en annan tradition av centraliserat styre (Hall, 2007:427). En annan förklaringsfaktor i ökningen av gränsregioner är EU, genom sin drivande roll i utsuddandet av nationella gränser, ökande regional representation på supranationell nivå samt Interregprogrammet. EU:s inflytande kan dock diskuteras, eftersom transnationella gränsregioner och samarbeten fanns långt före EU:s uppkomst. Det man dock såg var en mycket snabb ökning av gränsregionala initiativ från 1988 och framåt, som uppkom i samband med lanseringen av EU-stödet (Perkmann, 2002:10-11).

Samarbete över gränserna innebär effektivitetsvinster och kostnadsbesparingar då olika nationaliteter kan arbeta tillsammans (Olshov, 2005:6). Regionalt samarbete innebär en inkludering av flera aktörer som vill bidra till utveckling som ska påverka regionens status positivt. Då dessa ofta befinner sig i den nationella periferin, kan regionalisering ses som ett sätt att undvika att ”inte hamna långt från kärnan”, det vill säga, att vara periferi (Kujala, 1999:24-26).

Vad gäller storlek kan en region vara allt från en mikroregion, det vill säga subnationella enheter inom existerande stater, till en makroregion, som exempelvis hela EU (Virtanen, 2004:122). Den traditionella transnationella gränsregionen kan beskrivas med hjälp av tre karaktärsdrag. Först och främst sker samarbetet inom offentliga organ, främst subnationella på lokal eller regional nivå mellan två eller fler länder. Därefter är samarbetet baserat på informella eller kvasijuridiska nätverk, mellan de deltagande aktörerna. Detta kommer av nationalstatens exklusiva juridiska befogenhet i slutandet av transnationella avtal. Det tredje karaktärsdraget är att transnationella gränsregioner främst arbetar med praktisk problemlösning kring vardaglig administration. En transnationell gränsregion består alltså av en territoriell enhet i kombination med en organisatorisk självständig enhet som oftast är ett sekretariat eller någon annan

form av administrativt organ (Perkmann, 2007:4-5). Den transnationella organisationen består oftast av ett gemensamt sekretariat tillsammans med gemensamma arbetsgrupper, en rådsförsamling eller liknande. I de flesta fall är de deltagande organisationerna lokala myndigheter, men även regionala myndigheter samt andra typer av organisationer kan delta i styrningen (Perkmann, 2003:159).

3.2 Auktoritetsproblematik

I slutet av 1980-talet förändrades EU:s strukturfonder till att bli en del av det som idag kallas för EU:s sammanhållningspolitik. Denna uppkom för att främja konvergens, regional konkurrenskraft och sysselsättning samt territoriellt samarbete (Regeringskansliet, 2009-12-20). Partnerskapsprincipen infördes i samband med denna strukturfondsreform och innebär att regionalpolitik lyckas bättre genom inblandning av lokala och regionala aktörer, med mer specifik kunskap om "sina" förutsättningar. Dessa skall således vara del av både utformning och implementering (Hall et al, 2005:58-59). Särskilt betydelsefullt för den transnationella gränsregionaliseringen har varit EU:s Interregprogram⁴, som lanserades av kommissionen 1990 för att ge stöd åt gränsregionalt samarbete (Stubbergaard, 2007:252).

Ett stort problem är att den nationella lagstiftningen inte är anpassad efter denna typ av gränsregionalt samarbete. Följden blir att samarbetet fortfarande går relativt trögt. Transnationellt samarbete kräver dock någon form av politiskt ledarskap, ett ledarskap som fortsatt kan verka som motor i regionbyggandet och samordna tidigare åtskilda strukturer (Jerneck, 2007:223-224). Problem i samordning av lagstiftning, samt EU:s ökade inblandning i gränsregionerna har bidragit till att fler aktörer har blandats in i gränsregionerna, vilket sammantaget ger upphov till en intressant auktoritetsproblematik.

Överlag sker det gränsregionala arbetet i Norden i fasta former, huvudsakligen kommittéer. Organen är starkt nätverkspräglade och besluten fattas enligt en så kallad konsensusprincip, vilket kräver förtroende mellan medlemmarna (Hall, 2007:71-72). Det finns alltså ett stort behov av ledarskap och koordination, men transnationella regionens institutionella mångfald innebär ett försvårande av effektiv styrning och ansvarstagande (Jerneck, 2007:227). Den ökade gränsregionaliseringen inom EU har dock snarare lett till att det byråkratiska systemet blivit än mer svåröverskådligt och gränsregionalt samarbete tenderar att bli slutet (Hall et al, 2005:74). Problemet är att hitta de aktörer som har kontroll inom dessa nätverk, det vill säga de aktörer som har makten (Hall et al, 2005:55).

⁴ Interregprogrammet har genomförts i olika faser; Interreg I 1990-1993, Interreg II 1994-1999, Interreg III 2000-2006, Interreg IV 2007-2013.

4 Teori

För att förstå vem som bestämmer inom transnationella gränsregioner, har jag valt att använda mig av maktbegreppet. En väletablerad definition av detta är Steven Lukes tre dimensioner av makt, vilken jag har använt mig av genom dess flerdimensionella perspektiv. Jag kompletterar maktbegreppet med auktoritet och ledarskap, eftersom jag anser att dessa bidrar till en mer nyanserad förståelse av hur olika aktörer har olika förutsättningar och vägar till att påverka organisationen.

Flernivåstyrningsteori (multi-level governance) kommer jag att använda mig av, då den berör den förändring av politisk organisation som skett, bland annat genom uppkomsten av EU:s sammanhållningspolitik. Teorin hjälper till att beskriva hur politik formas utanför den nationella arenan samt hur styrningen av gränsregioner ser ut, både horisontellt och vertikalt.

4.1 Makt, auktoritet och ledarskap

I Steven Lukes bok *Maktens Ansikten*, beskrivs makt ur ett tredimensionellt perspektiv. Den första dimensionen berör makt som faktiskt handlande. Utövning av makt är således det centrala och genom att identifiera vem som exempelvis ”vinner överhand vid beslutsfattande” avgörs vem eller vilka som har makt. Detta förutsätter att det finns en iakttagbar konflikt mellan intressen (2008:23-28). Den andra dimensionen berör ”agendasättande”, eller dagordningsproblematik samt beslutsfattande och icke-beslutsfattande, i form av frågor som diskuteras eller inte. Det tvådimensionella perspektivet tar i beaktning att makt inte alltid behöver handla om faktiska frågor, utan hur beslut förhindras i potentiella frågor. Även här handlar det om en iakttagbar konflikt mellan intressen, som emellertid både kan vara både öppen och dold (Lukes, 2008:29-33). Den tredje dimensionen utvecklar de andra perspektiven ytterligare, då denna dimension ser till icke-beslutsfattande och hur makt handlar om att forma preferenser. På så sätt kan potentiella frågor uteslutas från den politiska processen. Genom detta undgår man konflikten mellan intressen som det en- och tvådimensionella perspektivet förutsätter och makten tar sig istället uttryck genom en ännu starkare kontroll över dagordningen (Lukes, 2008:33-37).

Auktoritet innebär ”legitim makt”, det vill säga makt som uppfattas som bindande genom härledning ur accepterade styrningsprinciper. Formell auktoritet, å sin sida, innebär auktoritet i förhållande till explicita regler, som exempelvis lagstiftning. Att enbart se till formell auktoritet behöver därför inte ge en verklighetstrogen bild kring auktoritets- och maktförhållanden. Om man skall se

till regional auktoritet är särskilt för denna att den samexisterar med central styrning. På så sätt är det viktigt att uppskatta i vilken utsträckning den regionala auktoriteten har förmåga att agera i förhållande till det centrala styret. Regional auktoritet definieras bland annat genom det regionala territoriet samt vilka områden det regionala styret har kontroll över (Marks et al, 2008:6-7).

Ledarskap är en process i uppfyllande av mål, där ledaren engagerar och motiverar individer och grupper att uppnå dessa mål, både kortsiktigt och långsiktigt (Lyck, 2008:11). Ledare kan ha formell auktoritet, men till stor del handlar ledarskap om förmågan att övertyga, vilket innebär att även personer som saknar formell auktoritet kan vara ledare (Lyck, 2008:84-85). Ledarskap visar alltså på en sorts makt, genom förmågan att forma preferenser genom mål, samt få individer och grupper att agera efter dessa mål.

4.2 Flernivåstyrning

Flernivåstyrningsteori bidrar till en ökad förståelse kring hur politiska beslut fattas utanför den nationella arenan och kan beskrivas som ”ett system av kontinuerlig förhandling mellan invävda styrande från olika nivåer”. Inom flernivåstyrning är både supranationell, nationell, regional och lokal nivå inblandade i nätverk som sträcker sig mellan de olika nivåerna (Bache; Flinders, 2002:3). Teorin menar att de nya formerna av samspel skapar nya koalitioner och förhandlingar, där en mångfald av aktörer från olika nivåer deltar och är ömsesidigt beroende av varandra. Processer som tidigare låg på nationell nivå, har förflyttats till att både ske ”över” och ”under” den traditionella beslutsnivån (John, 2001:74).

Flernivåstyrning kan beskrivas innehålla två dimensioner, en vertikal och en horisontell. Den vertikala, ”flernivån”, beskriver det ökade samarbetet mellan olika territoriella nivåer (Bache; Flinders, 2002:3). I denna uppsats är fokus på det ökade samarbetet mellan de traditionella beslutsnivåerna och den gränsregionala nivån vilket illustreras genom EU:s Interregprogram. Interreg har inte enbart inneburit finansiella incitament till gränsregioner, det har även påverkat policyskapandet generellt sett. Interreg har påverkat organiseringen av nationell nivå, genom de behov som uppkommit kring någon form av nationell och gränsregional koordination av programmet. EU-arbetet sköts nu även av subnationella myndigheter, något som tidigare var nationalstatens uppdrag. EU har å sin sida, även kunnat bli en del av subnationellt och nationellt policyskapande (Hall et al, 2005:56-57). Resonemang förs därför kring det som kallas för nationalstatens gatekeeper-roll, som innebär att hålla subnationella aktörer och EU, separerade. Genom förändringar i EU:s regionalpolitik, menar flernivåstyrningsteori att nationalstaten blivit en partner av många olika och på så sätt förlorat en del av sin gatekeeper-roll (Hall et. al., 2005:59). Teorin

argumenterar dock emot ett "Europe of regions" eller "by-passing the nation state"⁵. Bland annat då nationell nivå fortfarande i stor utsträckning reglerar relationerna mellan EU och subnationella nivåer vad gäller policy-skapande och implementering. Istället undersöks betydelsen av interdependens, det vill säga hur olika policynätverk mellan nivåerna begränsar varandras maktutövning (John, 2001:74). Exempelvis kan en viss grad av "entreprenöriellt" beteende indikera ett slags bemyndigande av regionen gentemot statliga organ, då man kan se förmågan att mobilisera finanser som framgång (Perkmann, 2007:7).

Vad gäller det mer horisontella perspektivet, det vill säga själva "styrningen" skapar de gränsregionala organisationerna ett nät av aktörer som formar olika koalitioner och träffas i olika konstellationer (Hooghe; Marks, 2004:21-22). Vilka som befinner sig i dessa så kallade policynätverk har mycket att göra med frågans karaktär och är inte helt beroende av vem som innehar den egentliga beslutskompetensen (Johansson, 2002:134-135). Nätverk över gränser är traditionellt sett problemdrivna, funktionsspecifika och överlappar den traditionella nationella lagstiftningarna på de områden där det behövs (Hooghe; Marks, 2004:21-22). Flernivåstyrningen har på så sätt förändrat styrningskedjan genom konstant interaktion mellan parter som är beroende av varandra och dessutom fattar beslut gemensamt. På så sätt innebär flernivåstyrning att ingen part kan anses vara ensam ansvarig (Hall et al, 2005:59).

⁵ "Europe of regions" syftar till försvagandet av nationalstatens roll genom att regionala och lokala intressen tar större plats på den europeiska arenan (John, 2001:73). Vad gäller "by-passing the nation state" handlar detta om att subnationella och supranationella nivåer samarbetar direkt och "går förbi" nationalstatlig nivå.

5 Organisation och aktörer i Haparanda-Tornio och Öresund

5.1 Haparanda-Tornio

Samarbetet mellan Torneå på finska sidan och Haparanda på svenska sidan har pågått under lång tid. Torneå var redan under medeltiden en känd handelsplats och när staden grundades 1621 blev den snabbt en stor handelsstad. Sverige förlorade emellertid Finland till Ryssland, gränsen mellan länderna drogs vid Torne älv 1842 och staden Haparanda grundades. Då städerna endast skiljs åt av en älv, har det geografiska avståndet aldrig varit särskilt långt, vilket har gett upphov till omfattande samarbete (Karringer; Levring, 2005:47). 2005 slogs stadsnamnen ihop till det gemensamma *Haparanda-Tornio*.

5.1.1 Gemensamt samarbetsorgan – Provincia Bothniensis

Idag har samarbetet mellan Haparanda och Torneå ingen juridisk status, vilket exempelvis innebär att en av städerna måste vara huvudansvarig till projektansökningar medan den andra är partner (Karringer; Levring, 2005:47). För att samarbetet skall fungera har det i enlighet med generell teori kring transnationell regionalisering, upprättats ett transnationellt samarbetsorgan - Provincia Bothniensis. Organisationen har verkat för att utveckla och fördjupa samverkan över gränsen sedan det bildades 1987 och består av en politisk församling som är uppdelad i en beredningsgrupp, samt en ”regering” (Provincia Bothniensis, 2009-11-10a). I beredningsgruppen sitter de två ledande politikerna samt den ledande tjänstemannen, vilket innebär kommunstyrelsens ordförande och vice ordförande samt kommunchefen på svensk sida. På finsk sida är detta, stadsdirektören, kommunfullmäktiges ordförande samt ytterligare en politiker. I regeringen sitter enbart politiker, fem från varje kommun och det är i denna grupp beslut fattas. Därefter delas gränssamarbetet in i sju arbetsutskott; kommunal teknik och infrastruktur, näringsliv och turism, kultur och ungdom, utbildning, samhällsplanering, social service och hälsovård samt sport och fritid (Provincia Bothniensis, 2009-11-10b; intervju, Nousiainen).

Provincia Bothniensis har en årlig budget på cirka 370 000 SEK och fungerar främst som ett forum för transnationellt samarbete där representanter från de två kommunerna träffas, diskuterar idéer och fattar informella beslut. Var de

informella besluten därefter fattas formellt, varierar med frågans karaktär. I vissa fall behövs beslut tas i kommunstyrelsen (KS) eller i kommunfullmäktige (KF). Exempel på sådana frågor är mer övergripande, större projekt som exempelvis Vision 2020⁶ eller andra större beslut som kräver finansiering. I andra fall kan frågan direkt delegeras vidare till de gemensamma arbetsutskotten eller till en nämnd (intervju, Lugnet; intervju, Nousiainen). Exempel på frågor som hamnar direkt i nämnderna och utskotten är anskaffande av ett gemensamt bokningssystem till fritidsanläggningar i städerna, eller gemensamma taxor i föreningar. Var beslutet hamnar handlar om var den ”normalt” behandlas. Det behöver inte heller vara samma instanser på respektive sida som fattar beslutet, exempelvis kan en fråga beslutas i barn- och ungdomsnämnden på den svenska sidan och på fritidsnämnden på den finska sidan (intervju, Nousiainen).

Det är som att du får ett case. Så tänker du ”vem kan det här i gruppen”? Sen plockar man ihop en grupp från Sverige och Finland, sen så kör man (intervju, Lugnet).

Förutom provinsregeringen, sammanträder kommunfullmäktige från Haparanda och stadsfullmäktige från Torneå minst en gång om året, samt kommunstyrelsen och stadsstyrelsen ett par gånger om året (Provincia Bothniensis, 2009-11-10b). På dessa möten diskuteras och tas formella beslut kring generella frågor kring samarbetet och integrationen, exempelvis kring vision 2020, som förberetts av provinsregeringen. Det kan även handla om tillägg/ändringar av de dokument som arbetats fram i samarbetsorganisationen (intervju, Nousiainen).

5.1.2 Politiker och tjänstemän

Vad gäller politikerna och tjänstemännens roll i samarbetet är politikernas roll fortfarande central i den bemärkelsen att de är de som fattar de formella besluten när detta krävs. Politikerna fungerar även som pådrivare av förändringsprocesser och skapar acceptans för åtgärder som måste vidtas. Den politiska makten beskrivs sitta i Haparanda Stadshus och Torneå Stadshus (intervju, Bucht). Samarbetet mellan politiker och tjänstemän framhålls.

Om man tittar på vem som tar besluten kan man säga så att den som är KS-ordförande äger politiska livet och den som är kommunchef äger organisationen. Och därför så tror jag att vår framgång har berott på att vi har jobbat så bra ihop, för vi sitter på besluten. Sven-Erik har haft i uppdrag att se till att politikerna tar de beslut som behövs och jag har sett till att tjänstemannakåren har gjort det jobb som behövs (intervju, Lugnet).

⁶ Vision 2020 är ett omfattande visionsdokument för Haparanda Tornio, se Haparanda Stad 2009b (2009-12-30).

På så sätt kan dessa beskrivas som nyckelpersoner i samarbetet. Att det gränsöverskridande samarbetet fungerat så bra, är för att det är de ledande tjänstemännen och politikerna har haft ett bra samarbete. Detta gäller både nationellt och transnationellt mellan KS-ordförande samt kommunchefen i Haparanda och stadsdirektören samt KS-ordföranden i Torneå (intervju, Lugnet). Inom samarbetet förekommer dessutom inga, eller ytterst få partipolitiska konflikter.

Alltså, vi har ju inte så mycket partipolitiskt käbbel, utan vi, jag brukar säga såhär att: "ska man vinna matchen kan man inte ha inbördeskrig" (intervju, Bucht).

5.1.3 EU - Interreg

Genomgående i intervjuerna har framkommit att mycket av det man ser idag vad gäller gemensamma projekt, inte hade funnits utan EU-medel. Utan EU-medel hade dessa projekt varit mycket mer svår genomförbara och EU har således stor betydelse, främst finansiell genom Interreg. Även EU:s frihandelstanke samt nedmontering av gränshinder har betytt mycket för regionen, vilket alla de intervjuade framhöll. Inga blanketter krävs för handel mellan länderna, något som tidigare krävdes och utgjorde ett stort hinder för samarbetet.

Miraklet i Haparanda, med EU har allt förändrats. Det är det största som hänt bygden sedan 1809 då Sverige förlorade Finland till Ryssland (intervju, Bucht).

Bara för att nu har vi den öppna gränsen som har bidragit till att näringslivet kan jobba mer flexibelt över gränsen, företagen kan jobba tillsammans. Och inte minst, de här EU-pengarna som har varit. Vi brukar säga att det här PågränsenRajalla. vi skulle ha genomfört det, trots. Men det har gått väldigt snabbt tack vare EU, för vi får mellan 50-60% i EU-bidrag. Beroende lite på vad projektet handlar om (intervju, Nousiainen).

Efter EU-inträdet 1995 blev arbetet i regionen mer projektorienterat. Det fick mer internationell karaktär och fokus på gränsregionala frågor. Det uppstod dock inga nya organ för att hantera verksamheten i regionen. Istället kontaktar man sin motsvarighet på andra sidan gränsen och arbetar med en viss fråga. Däremot fick de individer som jobbat med EU-frågor och hade kunskap om strukturfonder, kompetens som andra saknade. De fick inte direkt mer formell makt, men det fanns ett stöd från organisationen att dessa personer kunde hantera den typen av frågor. Relationen till Interreg har dock inte varit helt god jämt. Vissa krav har ställts på bättre "innovativitet", samt att regionen har varit för aktiv i förhållande till andra gränsregioner. Det har alltså funnits en institutionell tröghet även där, om än i dagsläget en bra relation (intervju, Lugnet).

5.1.4 Enskilda Individer

Något alla de intervjuade inom Haparanda-Tornio framhöll, var hur enskilda individer har haft stort inflytande, då dessa samlat grupper kring sig som tillsammans drivit frågor. Eldsjälar och visionärer beskrivs som väldigt viktiga för samarbetet. Visionsarbetet tar stor plats i det transnationella gränssamarbetet, exempelvis genom de övergripande Visionsdokumenten.

Vissa personer, exempelvis kommunstyrelsens ordförande har fått en väldigt framstående roll utåt, men de som beskrivs som eldsjälar är de flesta som är engagerade.

Nå, man kan ju säga såhär att från början så, då hade vi några eldsjälar. Några stycken från bägge kommunerna, som egentligen drev igång den här verksamheten, alltså startade provinsen och satsade resurser. Min lön och mig och allt det vad som kommer till. Och fortfarande behövs ju några personer som driver det här väldigt kraftigt (intervju, Nousiainen).

De ledande visionerna har inneburit en marknadsmässig anpassning av samarbetet. Detta har inte varit lätt för alla i förvaltningen att hantera:

Ja alltså, i början var det väl en del som tyckte att det gick lite för snabbt. Politiker som var vana att det skulle malas hur länge som helst som kanske inte förstod att om man ska jobba utifrån marknadens villkor så är det marknadens villkor som gäller, annars går tåget och så tar någon annan kommun det (intervju, Lugnet).

5.1.5 Nationalstaten

Nationalstaten har en begränsande roll för regionen, främst i lagstiftningen som ”inte har hängt med i EU-tanken” (intervju, Bucht). Alltså har fördelarna med EU-medlemskapet inte kunnat utnyttjas optimalt genom de tröga förändringarna av den nationella lagstiftningen. Representanter för Haparanda-Tornio arbetar med detta när de har möten med statliga representanter och upplevelsen är att det finns en stor förståelse från statens sida när de ser mer konkret vad lagstiftningens hinder innebär. Generellt sett framkom att regionen emellertid har väldigt goda relationer till staten då detta enligt alla intervjupersoner krävs genom att staten är viktig. Staten har även finansierat vissa projekt, bland annat en flytt av E4:an. Den institutionella trögheten har dock medfört att det genomförs projekt som inte är statligt förankrade.

Sen brukar vi ibland göra saker utan att fråga dem och sen godkänner de i efterhand (intervju, Bucht).

Vi har ju bara knutit ihop våra energisystem och inte frågat så mycket och bredband har vi gjort likadant och avfallshantering och vatten. Allt det där tekniska. Hade vi frågat hade det säkert inte gått, men det funkar ju (intervju, Lugnet).

De två nationella lagstiftningarna behöver dock inte enbart innebära hinder för samarbetet. Christina Lugnet hävdar snarare att det även kan vara något positivt. Hon menar att en risk med nätverk mellan kommuner med enbart en lagstiftning

att ta hänsyn till istället kan bidra till slitningar mellan kommunerna och jämförelser kring vem som vinner/förlorar mest på samarbetet:

Men när man jobbar över en gränsregion med två olika nationella regelverk så blir det att du måste verkligen hitta lösningar för hur du ska hantera det och då får du andra frågor på agendan på något vis. Då blir det inget käbbel. Det är ingen som har tid med det utan det är mer "hur ska vi nu hitta lösningar på det här att det krävs?" [...] Man kommer mer in på, vad ska jag säga, sakfrågans karaktär på något vis. För då blir du så lösningsfokuserad för du måste bara hitta en lösning (intervju, Lugnet).

5.1.6 Medborgaren

Vad gäller medborgerligt deltagande har organisationen arbetat på olika sätt. Ett konkret exempel är exempelvis den gemensamma Vision 2020 som skickades ut på remiss till bland annat skolor och företagarföreningar, samt lades ut på internet. I denna fråga upplevdes ett stort medborgerligt engagemang. En annan aspekt är att det i början av 2000-talet hölls en folkomröstning i Haparanda kommun om ett projekt – "PågränsenRajalla", som idag utvecklas till en gemensam stadskärna, där älven byggs över med bland annat ett stort gemensamt köpcentrum. Valdeltagandet var lågt, men majoriteten av de som deltog röstade nej⁷. Trots detta gick beslutet igenom i KF tre månader senare. De intervjuade motiverar beslutet, bland annat då de ansåg att omröstningen inte handlade om "rätt sak".

Jo, men sen nu när man frågar "ja, hur var det? Hur röstade du nu 2002?", så alla har röstat ja. Så att vi brukar skoja om att de som röstade nej, de har flyttat från Haparanda, de finns inte här något mer (intervju, Nousiainen).

Men tittar man på röstresultatet kan man se att landsbygd har röstat nej och staden ja. Sen var det ju såklart mycket debatt kring det här i media och då tyckte landsbygden att "varför ska stan alltid växa på vår bekostnad?". Man förstod som inte helheten. Man såg inte att det var kommunens, eller båda kommunernas fördel. En folkomröstning är ju alltid bara rådgivande, så när resultatet var klart blev det ett himla skrivande i tidningarna att "det måste ju till" och liksom då vände opinionen på en gång. [...] Så det blev väldigt sådär, starkt för. Och efter det har aldrig någon ifrågasatt det (intervju, Lugnet).

Även annan kritik, exempelvis mot byggandet av IKEA i Haparanda har tystnat⁸. Uppfattningen från de intervjuade är dock att medborgerligt engagemang är något man gärna vill ha mer av. Ett sätt att se på det medborgerliga deltagandet är att det är politiskt valda representanter som deltar i samarbetet och på så sätt representeras medborgarna och har möjlighet att påverka genom dessa, något som

⁷ Valdeltagandet var på knappt 50 % och av dessa röstade en knapp majoritet mot förslaget, se PågränsenRajalla (2009-12-04).

⁸ Se exempelvis Veckans Affärer (2009-12-22).

dock inte tillämpas av medborgarna i särskilt stor utsträckning (intervju, Nousiainen).

5.2 Öresundsregionen

Öresundsregionen är i alla avseenden en mycket större region än Haparanda-Tornio. Regionen består av Själland, Lolland-Falster, Mön och Bornholm på den danska sidan, samt region Skåne på den svenska sidan (Öresundskomiteen, 2009-12-04). Fokus är på det gemensamma samarbetsorganet Öresundskomiteen, som har spelat en central roll i regionens utveckling och fungerar som arena för byggandet av gränsöverskridande nätverk (Jerneck, 2007:228).

5.2.1 Gemensamt samarbetsorgan - Öresundskomiteen

Öresundsregionens gränsregionala institutionalisering började på 1960-talet då Öresundsrådet bildades. Rådet kan beskrivas som en föregångare till Öresundskomiteen som bildades 1993. Kommittén är i likhet med Provincia Bothniensis en fast kommitté utan myndighetsstatus. Istället är den en nätverksorganisation som är beroende av att olika beslut i organisationen implementeras av medlemmarna (Hall et al, 2005:34-35).

I likhet med Haparanda-Tornios ”regering” är det enbart politiker som fattar de faktiska besluten. Möten har hållits fyra gånger per år och varje möte har förberetts av ledande tjänstemän från medlemsorganisationerna i Öresundsudvalget. Detta innebär att själva Öresundskomiteen har haft dagordningen förberedd och frågorna som skall tas beslut kring, har i princip varit färdigbehandlade (Hall et al, 2005:34). En så kallad informell konsensusprincip har rått, genom vilken inga beslut fattas om någon är emot. Om någon fråga visar sig inte kunna nå konsensus kring, går frågan till sekretariatet för vidare behandling, men det har varit mycket få sådana frågor (Hall et al, 2005:119). Sekretariatet finns i Köpenhamn och har tillsammans med Öresundsudvalget varit ansvariga för genomförandet av Öresundskomiteens beslut. Dessutom har en del av sekretariatets arbete varit att handlägga Interregprogrammet, då det inom sekretariatet har formats ett programsekretariat för detta ändamål (Hall et al, 2005:34-35). Öresundsregionen har således ett eget Interregsekretariat för Interregprogrammet som 2000-2006 hette Interreg III A Øresundsregionen (Interreg IIIA Øresundsregionen, 2009-11-28).

5.2.2 Politiker och tjänstemän

Öresundsregionen drivs av nätverk med ett fåtal betydelsefulla aktörer, där det gemensamma för deltagarna är att de är offentliga aktörer (Hall et al, 2005:214).

Vad gäller strukturerna mellan politiker och tjänstemän hålls det både formella och informella möten och utbildningar för tjänstemän på respektive sida av gränsen. För politikerna förekommer förmöten inför Öresundskomiteens möten på respektive sida gränsen, där nationella politiska inriktningar diskuteras och det politiska får på så sätt en annan territoriell betydelse (Hall et al, 2005:120).

Vad gäller nätverkens struktur, har de mest betydelsefulla aktörerna främst framhållits vara tjänstemännen i Öresundsudvalget och sekretariatet samt politikerna i Öresundskomiteen. En betydande skillnad mellan Öresundsregionen och Haparanda-Tornio är att samarbetet i princip aldrig har diskuterats i respektive kommunfullmäktige eller regionfullmäktige, så de politiker som befinner sig utanför kommittén har ingen, eller liten kännedom om Öresundssamarbetet och är således inte deltagande aktörer. Vad som ytterligare begränsar politikernas betydelse i samarbetet är den relativt passiva roll även de deltagande politikerna har inom samarbetet, då det är mycket få frågor det uppstår diskussion kring, samt att kommittén har få möten. En slutsats kring detta blir således att Öresundskomiteen är ett tjänstemannadominerat organ (Hall et al, 2005:120-124). Strukturen för hela samarbetet blir särskilt tydlig i beslutsprocesserna kring Interreg, där politikerna i princip agerat observatörer och enbart varit de formella beslutsfattarna. De egentliga aktörerna är istället tjänstemännen inom programsekretariatet och Interregkoordinatorerna (Hall et al, 2005:183).

5.2.3 EU - Interreg

1996 blev Öresundsregionen berättigad finansiering genom Interreg (Stubbergaard, 2007:252). Uppgifter kring Interregmedlens konkreta betydelse för regionen varierar, men en viktig funktion programmet har haft, är av symbolisk art, genom dess roll i finansieringen av gränsregionala projekt. Totalt under åren 2002-2006 har regionen mottagit 30 miljoner euro i stöd genom Interreg och denna finansiering har varit viktig i att skapa nya gränsregionala strukturer (Hall, 2007:426).

Handläggningen av Interregprogrammet från 2002-2006 delegerades från Hovedstadens Udviklingsråd⁹ till Öresundskomiteens programsekretariat (Interreg III A Øresundsregionen, 2009-11-28). Hanteringen av Interreg har således skötts genom den gränsregionala organisationen, men det formella godkännandet av projekt har skett genom en regional beslutsgrupp och kontrollerats av statlig nivå, något som kommer av att den transnationella organisationen saknar myndighetsstatus och således kräver en sådan utformning (Hall et al, 2005:36). Inom Interreg skapar EU riktlinjerna och kriterierna. De nationella regeringarna ansvarar i sin tur för medfinansieringen av projekten. Därefter styrs det löpande arbetet samt verkställandet av gränsregionala organisationer (Stubbergaard,

⁹ HUR, var 2000-2006 ansvariga för att koordinera utvecklingen i Köpenhamnsområdet. Idag har Region Hovedstaden samt region Själland detta uppdrag.

2007:253). Hur implementeringen kontrolleras är beroende på nationell struktur, men huvudpartnern i projektet avgör vilken nationell sida som är skyldig till uppföljning och kontroll (intervju, Antilla), något som är detsamma för båda Interregprogram.

5.2.4 Näringsliv

Vad gäller näringslivets inflytande i Öresundsregionen, har detta varit en drivande aktör som till stor del fungerat som idékälla och lobbyist (Jerneck, 2007:238; Hall et al, 2005:237). Med detta menas att näringslivet inte har haft ett direkt inflytande i den transnationella regionala beslutsprocessen, då de offentliga nätverken har dominerat, men det har bland annat hyrts in konsulter från näringslivet (Jerneck, 2007:239). Gränsöverskridande näringslivsorganisationer har emellertid bildats, t.ex. Öresund Business Council, som startades av Svenskt Näringsliv och Dansk Industri samt Øresunds Handelskammare, vilket är en organisation bestående av Sydsvenska handelskammaren samt Köpenhamns handelskammare (Jerneck, 2007:229). Vad man dock har kunnat se är att näringslivet istället har riktat sin uppmärksamhet direkt mot nationalstaten, eftersom de har försökt påverka exempelvis regleringar som ligger i deras intresse, därav lobbyistrollen (Hall et al, 2005:115). Dessutom kan inte näringslivet ensamt motta Interregstöd, då ett av kriterierna i Öresundsregionens Interregprogram är att offentlig medfinansiering krävs, vilket har begränsat näringslivets inflytande (Hall et al, 2005:63).

5.2.5 Nationalstaten

Vad gäller statlig inblandning har Öresundsregionen haft tät kontakt med Utrikesdepartementet, näringsdepartementet och NUTEK¹⁰. Att regionaliseringsprocessen är något som skulle motarbetas av statlig nivå är inte en beskrivning som ges av representanter inom Öresundsregionen. Istället är uppfattningen att staten har sett Öresundregionen som tillväxtmotor (Hall et al, 2005:114). Det finns dock flera aktörer som är benägna att inte hålla med i denna beskrivning. I likhet med Haparanda-Tornio är lagstiftningsproblematiken central, då nationalstaten inte heller i denna region anses verka tillräckligt för samarbetet¹¹.

5.2.6 Medborgaren

¹⁰ NUTEK har avvecklats och dess arbetsuppgifter sköts idag av en ny myndighet, Tillväxtverket. Som även har fått ta hand om uppgifter från glesbygdverket samt konsumentverket och arbetar för tillväxt i Sverige (intervju, Lugnet).

¹¹ Se exempelvis: Nytt från Öresund (2009-12-04).

Medborgarna hittas i kommunerna/amternas representanter och Region Skånes representanter. Medborgarna kan på så sätt sägas vara indirekt representerade genom kommunala och regionala företrädare (Hall et al, 2005:40), vilket är detsamma för Haparanda-Tornio. Medborgarnas möjlighet att påverka direkt i Öresundskomiteen är emellertid begränsad. Ett par hemsidor finns, där protokoll och diverse publikationer publiceras och diskussionsforum kan startas i frågor kring Öresund. Genom detta kommer dock medborgaren först in i debatten i efterhand när besluten redan är fattade och medborgaren kan på så sätt ses som konsument, istället för en aktiv deltagare (Hall et al, 2005:236). ÖresundDirekt, som är en av dessa hemsidor, är först och främst tänkt som en informationstjänst som ska främja samarbetet i regionen mellan myndigheter, medborgare, näringsliv och handläggare. Hemsidan skapades efter en utredning 1999 där en av slutsatserna var att ”en genomgående barriär för integrationen i Öresundsregionen är kommunikationen mellan medborgare, näringsliv och den offentliga förvaltningen” (ÖresundDirekt, 2009-12-06).

6 Analys

Följande komparativa analys är till för att besvara min mer konkreta frågeställning *vem bestämmer i de två transnationella regionerna Öresundsregionen och Haparanda-Tornio?*

Min diskussion har jag strukturerat upp efter två övergripande teman, där det första är en studie av de enskilda aktörernas makt inom regionerna. Denna har strukturerats upp kring de mest framstående enskilda aktörerna och hur dessa formar maktstrukturer. Därefter analyseras regionerna ur ett flernivåstyrningsperspektiv, för att ge en mer övergripande bild av den gränsregionala organisationen i relation till andra beslutsnivåer.

6.1 Den gränsregionala makten

6.1.1 Politiker och tjänstemän

Generell teori kring nätverk och flernivåstyrning visar på att tjänstemännens och administrationens roll har förstärkts i offentliga transnationella nätverk, genom förvaltningens ökade handlingsutrymme. Detta har skett på bekostnad av de politiska representanterna. Förvaltningen är del av hela beslutsprocessen, vilket gör att den tidigare traditionella uppdelningen mellan politiker och tjänstemän blir föråldrad (Hall et al, 2005:45), något som till stor del stämmer in på Öresundsregionen.

I Haparanda-Tornio pågår jämfört med Öresundsregionen ett tydligare samarbete mellan politiker och tjänstemän, även om de mer traditionella rollerna har förändrats. I Haparanda-Tornios fall fick tjänstemännen en starkare ställning inom organisationen då EU-inträdet medförde behov av kunskaper kring strukturfonder. Vad gäller den gränsregionala organisationen finns de ledande tjänstemännen representerade genom den svenska kommunchefens och den finska stadsdirektörens deltagande i Provincia Bothniensis, samt genom deras nyckelposition i samarbetet generellt. Organisationen i Haparanda-Tornio är dock till skillnad från Öresundsregionen uppdelad så att både politiker och tjänstemän, om än en mindre grupp förbereder besluten. Politikerna i Öresundskomiteen har blivit en slags formell beslutsfattare medan det omfattande beredningsansvaret finns hos tjänstemännen, framför allt hos Öresundsudvalget, samt

Interregsekreterariatet. Formellt är det dock politikerna som fattar beslut, både i Haparanda-Tornio och i Öresundsregionen. För Haparanda-Tornios del fattas besluten antingen enbart inom samarbetsorganet eller vid behov formellt i respektive Kommunfullmäktige eller Kommunstyrelse. En viktig aspekt i relationen mellan politiker och tjänstemän, är även att respektive nationella kommunfullmäktige samt kommunstyrelse sammanträder gemensamt över gränsen ett par gånger om året i Haparanda-Tornio. Detta gör den breda politikerkåren mer involverad i samarbetet, än om det transnationella samarbetet enbart hade skett mellan representanterna i kommittén, vilket är fallet i Öresundsregionen. Ur ett maktperspektiv, har politikerna i Haparanda-Tornio alltså högre formell auktoritet, beslutsmyndighet och även beredningsansvar, det vill säga makt ur ett en- och tvådimensionellt perspektiv, jämfört med Öresundsregionen.

En annan intressant aspekt gäller det faktum att de politiska representanterna, till stor del inte är ”politiska”, i båda regionerna. Öresundsregionen drivs genom offentliga nätverk och är ett politiskt projekt, men detta gäller alltså inte partipolitik (Hall et al, 2005:121 ”opolitisk politik”). Inte heller i Haparanda-Tornio finns några särskilda partipolitiska konflikter, vilket kan tyda på att partipolitik inte har särskilt stor betydelse i gränsregioner. I Haparanda-Tornios fall kan detta komma av storleken på samarbetet och möjligheten att få en starkare röst gentemot andra aktörer, då ”man inte kan ha inbördeskrig om man ska vinna matchen”. Uttalandet kan visa på ett medvetet försök att höja den regionala auktoriteten gentemot nationalstaten och andra aktörer, något jag även kommer att återkomma till under analysen kring flernivåstyrning. En annan faktor kan vara att den åtskiljande lagstiftningen faktiskt verkar enande och bidrar till mer fokus på lösningar.

Vi kan alltså se att det traditionella förhållandet mellan politiker och tjänstemän har modifierats i båda gränsregionala organisationerna. Makt inom dimensionen att fatta beslut, sker formellt av politikerna, men arbetet inom gränsregionen går mot avpolitisering. I den gränsregionala organisationen har tjänstemännen istället gynnats, om än i olika utsträckning och inom en otydlig formell/informell struktur där det inte alltid är tydligt var gränsen går i rollerna mellan förberedelse, faktiskt beslutsfattande och genomförande.

6.1.2 Nationalstaten

Den yttersta makten ur ett endimensionellt perspektiv finns emellertid fortfarande hos nationalstaten, främst vad gäller den exklusiva juridiska kompetensen och således den formella auktoriteten att fatta beslut, vilket har stora konsekvenser för de gränsregionala samarbetena. Nationalstaten uppfattas inte att aktivt ha motarbetat något av samarbetena, men i båda regioner finns en uppfattning att den nationella lagstiftningen måste vara bättre anpassad för transnationella gränsregioner. I Haparanda-Tornio har det exempelvis handlat om problem med förståelsen från nationell nivå kring mindre omfattande gränsregionala hinder som får stora konsekvenser för regionen, vilket kan

illustreras genom postlådeexemplet (se 2.1). Detta exempel kan också visa på fördelar med en perifer geografisk lokalisering, då det är lättare att ”smyga” inför nationalstaten, det vill säga fatta och verkställa beslut som nationalstaten inte har direkt medvetenhet kring.

6.1.3 Ledare

Vissa enskilda personer fungerar som informella ledare för det transnationella samarbetet och har haft stort inflytande i riktningen samarbetet har tagit. I Haparanda-Tornio har eldsjälarna varit visionärerna och fungerat som en slags historieberättare. I Öresunds fall ges också visionärerna betydelse, även där i en historieberättaraspekt, om ändock i ett tidigare skede av regionbyggandet. Dessa enskilda personer har dessutom pekats ut att komma från olika nivåer av styre, det vill säga både från lokal och regional nivå, men även från nationell nivå (Hall et al, 2005:112). I Haparanda-Tornio är emellertid visionsarbetet mycket viktigt för organisationen än idag och kommer främst från lokala aktörer med formell auktoritet. Särskilt kommunstyrelsens ordförande har på den svenska sidan fått stå symbol för både Haparanda, Tornedalen samt transnationell gränsregionalisering i stort. Ledarna har även fungerat som entreprenörer, något som kan illustreras genom arbetet med IKEA:s etablering i regionen. Grundvisionen i att skapa arbetstillfällen och göra regionen till handelsplats har varit drivande, något som framkom i alla intervjuer med de ledande företrädarna. Ledarna har alltså fungerat som motor för det transnationella samarbetet, något som har varit mycket viktigt. Visionärerna visar också på näringslivets betydelse, något jag kommer att återkomma till senare under punkt 6.1.5.

Ett intressant faktum är att det motstånd som tidigare funnits i Haparanda kring det transnationella samarbetet, inte längre är ett problem för organisationen. På så sätt kan sägas att det egentligen enbart funnits en tanke, en preferens, nämligen integration. De som har tänkt annorlunda har inte passat in i det aktiva samarbetet. Detta kan illustreras genom omröstningen 2002 och tystnandet av den kritik som uppkom vid byggnationen av IKEA. En aspekt kan vara att preferenserna således formats av dem som är för transnationell integration, vilket i sig visar på makt genom en andra och tredje dimension. Den framgång som Haparanda-Tornio har haft de senaste åren, exempelvis genom näringslivetablering och medial uppmärksamhet, har förmodligen bidragit till att tysta en intressekonflikt mellan olika typer av preferenser. När det går bra för regionen, blir ledarnas preferenser de rådande och ur ett mer långsiktigt perspektiv kan dessa eliminera motstridiga preferenser och således intressekonflikter, därav maktens tredje dimension. Ledarna ger alltså en intressant infallsvinkel i maktperspektivet, då dessa i Haparanda-Tornio, genom sin både formella och informella auktoritet, kan beskrivas som aktörer med makt ur ett tredimensionellt perspektiv, genom att de både format preferenser hos de deltagande aktörerna, bestämt dagordningen samt förberett och fattat besluten.

En annan aspekt av enigheten som finns i båda regionerna kan vara att aktörerna med auktoritet hämtas från smalt segment. De som bjuds in till

samverkan, eller bjuder in sig själva får visserligen möjlighet till inflytande medan de som å andra sidan inte finns med saknar särskilda möjligheter att delta överhuvudtaget och kanske inte ens känner till att samarbetet pågår (Hall et al, 2005:129). Bristen på engagemang från medborgare, både i Öresundsregionen och Haparanda-Tornio handlar på så sätt kanske om att de kommer in för sent i processen och blir ”informerade”, det vill säga, de får enbart vara med och utforma redan beslutade projekt på ytan eller agera konsument av redan färdig policy.

Vi har kört jättemycket information. Det kan ha varit företagarföreningen, landsbyggsföretagare, gröna näringar så det finns hur många grupper som helst. Men sen är det ju så att det beror på, du kan bli inbjuden men sen om du går är ju en annan sak. Så det är inte något sånt där jätteengagemang det kan jag inte säga (intervju, Lugnet).

Bristen på medborgerligt deltagande behöver inte heller handla om brist på intresse eller engagemang, utan brist på kunskap om hur man kan påverka och hur samarbetet fungerar. I alla dessa avseenden, förlorar emellertid medborgaren möjlighet till inflytande (och således även makt), genom en av ledarna godtycklig uppfattning av medborgerligt ointresse (Hall et al, 2005:129).

6.1.4 EU - Interreg

EU, har framför allt en finansiell roll i båda samarbetena genom Interregprogrammet. Men även de praktiska fördelar som uppkommit genom de nationella nivåernas medlemskap, har varit en stark positiv faktor i båda samarbetena. Exempelvis har rörligheten över gränsen förbättrats, genom avskaffandet av praktiska hinder. I båda fallen är det gränsregionala arbetet ”EU-anpassat”, men detta innebär inte att EU är beslutsfattare och bestämmer ur ett endimensionellt maktperspektiv. EU har, exempelvis genom Interreg, istället fungerat som en struktur som drivit utformningen (jfr Hall et al, 2005:117). EU:s makt kommer således genom de kriterier som ställs upp för att bli beviljad medel av Interreg, vilket styr dagordningen för gränsregional integration. De projekt som inte passar in i avseende på de kriterier som ställts upp, får inte finansiering och måste omarbetas¹². Uppfattningen av Interregprogrammet är dock i Haparanda-Tornio att det har varit ett hjälpande program, inte ett styrande program, som på ett effektivt sätt bidragit med finansiering för att driva på integrationsprocessen. Något som går att konstatera är alltså att EU har relativt liten makt inom gränsregionerna, i avseende på formell auktoritet och ett endimensionellt perspektiv. Trots detta har de haft en stor genomslagskraft på det gränsregionala samarbetet genom formandet av en slags dagordning för gränsregionalisering.

¹² När detta sker skickas projektförslaget tillbaka till det sökande projektet med förslag på åtgärds punkter (intervju, Antilla).

Detta beror emellertid inte enbart på Interregprogrammet, utan hela sammanhållningspolitiken och särskilt partnerskapsprincipen (Perkmann, 2007:9).

Ytterligare ett sätt att betrakta Interregprojektet är att det subventionerar gränsregional verksamhet, snarare än finansierar, genom det krav som finns på offentlig medfinansiering. EU:s betydelse kan på så sätt lätt överskattas. Detta är en företeelse som är tydlig i både Öresundsregionsfallet och särskilt Haparanda-Tornio, där lokala och regionala aktörer i allra högsta grad, är de som driver projektet framåt. Dessa samarbeten fick inget stöd av Interreg förrän under mitten på 90-talet, men fortsatte ändå, om än i en mindre intensiv skala än idag. Det finns således en viktig skillnad mellan dessa två regioner och de otaliga gränsregioner/gränssamarbeten som uppstått med Interregprogrammets uppkomst (jfr Perkmann, 2003:166). En annan aspekt av detta är självklart att de som deltar främst är offentliga aktörer, vilket i sig underlättar kriteriet kring offentlig medfinansiering. Haparanda-Tornios samarbete ligger även nära kriterierna för Interregmedel, vilket på så sätt även gör att de ligger nära finansiering (intervju, Antilla). På så sätt kan intressekonflikter mellan EU/Interreg samt gränsregionen undvikas.

En annan aspekt av Interregprogrammet kan vara att Öresundsregionen har haft fördelar i och med det att de har haft ett "eget" Interregsekretariat. Även om andra aktörer än de gränsregionala är de som beslutar så sköter de gränsregionala organen handläggningen. Detta har på så sätt höjt den gränsregionala kompetensen inom detta policyområde. Haparanda-Tornio har inget eget sådant organ i och med att det är ett mindre samarbete. De måste således söka finansiering från en större fond som skall ta hänsyn till fler intressen. På så sätt har de inte alls samma självständighet i området kring EU-stöd som Öresundsregionen¹³ och den regionala auktoriteten för hela Öresundsregionen kan på så sätt beskrivas som högre, än för Haparanda-Tornio.

6.1.5 Näringslivet

Näringslivet har haft olika betydelse i de båda samarbetena, men sammanfattande för båda är att de är en viktig del i gränsregionaliseringen genom den konkurrenskraft ett välfungerade näringsliv skapar. I Haparanda-Tornio är det särskilt tydligt genom den starka strävan som finns att återskapa regionen som handelsplats och under intervjuerna framhöll de intervjuade att den arbetar på marknadens villkor. Ur ett maktperspektiv går det således att påstå att marknaden är med och sätter dagordningen för det gränsregionala samarbetet genom att regionen arbetar utifrån vissa villkor och förutsättningar, vilket under längre tid har lyckats forma preferenserna för gränsregionens arbete. Detta kan illustreras genom att marknadsanpassningen inte längre utgör en intressekonflikt inom

¹³ Även om de har varit relativt aktiva i både sökande och mottagande till den transnationella verksamheten och det i allmänhet finns en positiv relation mellan Interreg och Haparanda-Tornio (intervju, Lugnet; intervju, Antilla).

organisationen. Strävan efter att vara handelsplats kan även vara ett tecken på den strävan att inte vara periferi, som togs upp i bakgrunden till transnationella gränsregioner, vilket också bidrar till konkurrenskraft för regionen.

I Öresunds fall har näringslivet visserligen agerat mer i form av en egen aktör, men detta har inte skett så mycket inom samarbetet, som lobbyistiskt utåt gentemot nationalstaten. Näringslivet kan således bidra till att höja den regionala auktoriteten, genom att den bidrar till regionens ”röststyrka” och konkurrenskraft, något jag återkommer till under 6.2.

Det som är gemensamt för både EU och näringslivet i de transnationella gränsregionerna, är alltså deras makt när man vidgar begreppet till en andra och tredje dimension. Detta innefattar de aktörer som är med och bestämmer den gränsregionala dagordningen, utan att det ur en formell beslutsfattaraspekt alltid är så tydligt. En sådan aktör är i allra högsta grad EU, men även näringslivet har i vissa avseenden influerat dagordning och preferenser för transnationell gränsregionalisering. Relationen mellan de som har formell makt och informell makt blir således svåröverskådlig då dessa gränsregioner drivs i nätverksstrukturer där olika aktörer, ur Lukes perspektiv, innehar olika former av makt. Som medborgare har det visat sig svårt att bli en del av dessa nätverk och själv bli en aktör i den gränsregionala organisationen.

6.2 Haparanda-Tornio och Öresundsregionen ur ett flernivåstyrningsperspektiv

Som tidigare konstaterat styrs både Haparanda-Tornio och Öresundsregionen i nätverksform, främst offentliga. I Öresund är det svårare att få en överblick av nätverken, då det är fler aktörer såsom kommuner, regioner och städer som är representerade i samarbetet. Organisationen i Haparanda-Tornio är mindre komplex i den bemärkelsen, vilket till stor del har med samarbetets storlek att göra.

Vad gäller organisationen i Haparanda-Tornio beskrivs verksamheten inom samarbetet som ”case-lösning”. Om arbetet stöter på ett visst problem söker man alltså särskild kompetens till att lösa det. Aktörerna är på så sätt inte låsta inom särskilda hierarkier, istället bildas funktionella nätverk utifrån en viss funktion, men som även är överlappande i sin kompetens då en person kan ha kompetens som behövs i flera nätverk.

Så att, det är frågans karaktär som avgör vilka grupperingar det blir. Så man kan inte säga det är dem och dem och dem som bestämmer utan det är frågans karaktär som avgör vilken grupp bildas och hur ser den ut och vilken befogenhet och vilka mandat den gruppen har (intervju, Lugnet).

Detta är i enlighet med interaktiv flernivåstyrningsteori, som menar att olika former av policynätverk bildas, där frågans karaktär avgör hur nätverken ser ut och vilken befogenhet den gruppen har. Den gränsregionala organisationen är

således inte helt beroende av en viss nivå, utan de nya formerna av samspel gör att olika aktörer integreras i processen och överlappar den traditionella nationella lagstiftningen.

Flernivåstyrningsteori bidrar som tidigare sagt till en ökad förståelse kring hur politiska beslut fattas utanför den nationella arenan genom ”ett system av kontinuerlig förhandling mellan invävda styrande från olika nivåer”. En tydlig illustration av detta är koordinationen av Interreg som sker i komplexa nätverk mellan EU, nationalstat, regional nivå och de gränsregionala organisationerna. Ett sekretariat har skapats i Öresund för att hantera Interregprogrammet och det finns en oklar rollfördelning mellan aktörer på olika nivåer inom detta program vad gäller förberedelse, beslut, implementering och uppföljning. Interregprogrammet i båda regioner fungerar även som en slags implementeringsapparat för EU-policy (Perkmann, 2003:168). I båda fallen kan detta illustreras genom att Interreg fungerat som en struktur som format regionprojektet, bland annat genom de finansiella incitament som finns att förändra verksamheten till att bli mer projektorienterad och passa de kriterier som ställts upp. Detta gör Interregprojektet till en intressant faktor i skapandet av gränsregioner. Är det faktiskt så att EU är den som kan beskrivas ”äga” ett transnationellt regionprojekt? Att ”ge” en region ett Interregprogram, innebär ett slags bemyndigande av regionen. Haparanda-Tornio är en del av ett större Interregprojekt och ur ett EU-perspektiv alltså en del av en större region, vilket gör Haparanda-Tornio mer av en konsument av gränsregionalt policyskapande i en flernivåstyrningsprocess, medan Öresundsregionen är mer av en egen aktör genom sitt Interregsekretariat, i avseende på implementering och formande av gränsregionen. Å andra sidan finns det en skillnad mellan gränsregioner som aktörer med en särskild kapacitet att agera och de som är mer administrativa enheter för EU-bidrag (Perkmann, 2007:3). Ur ett sådant perspektiv är Haparanda-Tornio mer av en egen aktör som både syns, hörs och agerar, även som förebild för gränsöverskridande samarbete. Integrationen har där pågått utan EU:s inblandning, vilket vidare nyanserar EU:s roll i gränsregionaliseringsprocessen.

En intressant diskussion uppstår även när man ser till relationen mellan gränsregioner och andra nivåer, särskilt nationalstaten. Hur ser det egentligen ut med ”Europe of the regions” och ”by-passing the nation state”? Som redan konstaterat har nordiska regioner redan en relativt hög grad av självständighet genom nationella strukturer. Öresundsregionen har genom Interregprogrammet möjlighet till miljontals euro i EU-stöd, samtidigt som stora satsningar på tillväxt, humankapital och infrastruktur gjorts i regionen. Genom de offentliga aktörernas deltagande i nätverken underlättas dessutom finansieringsmöjligheterna med EU-medel, då detta som tidigare nämnt är ett krav för finansiering. Haparanda-Tornio har i sin tur uppmärksamats både nationellt och internationellt genom IKEA:s etablering i regionen och vad som kan beskrivas som en efterföljande explosion i nyetablering av näringsliv. De har även, trots sin storlek och därmed avsaknad av eget Interregsekretariat, varit aktiva deltagare i programmet. En stor del av det som idag är synlig gränsregional verksamhet, det vill säga exempelvis den gemensamma stadskärnan, har finansierats med hjälp av Interreg. Detta kan vara tecken på att gränsregionerna betar sig ”entreprenöriellt”, vilket ytterligare bidrar

till ett bemyndigande av regionen gentemot staten och högre regional auktoritet. Dock innehar nationalstaten fortfarande en nyckelroll, främst genom den juridiska kompetens staten innehar och på så sätt även makt. En slutsats vi kan dra är alltså att regionerna i nuläget inte utgör ett hot mot statens suveränitet. Vad gäller ”bypassing the nation state” kan även detta ifrågasättas, bland annat genom nationalstatens deltagande i Interreg. Nationalstaten är således del av samarbetet mellan det supranationella och gränsregionala, om än mer i form av en partner som interaktiv flernivåstyrningsteori hävdar.

Vad gäller Öresundsregionen är denna en region med flera miljoner invånare, till skillnad från det mycket mindre Haparanda-Tornio. Nu pågår dessutom stora investeringar i ESS och tidigare satsningar som Öresund Science-region har bidragit till en starkare region ur en konkurrensaspekt. Öresundsregionen kan alltså ha bättre förutsättningar att bli en ännu starkare region och med tiden kanske utgöra mer av ett hot mot nationalstaten¹⁴. Gränserna mellan internationellt och nationellt suddas ut kontinuerligt och flernivåstyrning har i både Öresundsregionen, samt Haparanda-Tornio förändrat förutsättningarna för mer traditionella beslutsfattare och beslutsvägar till ett system av invecklade nätverksprocesser där aktörer som tidigare inte har haft kontakt, skapar gränsregional politik.

¹⁴ se exempelvis ”Regeringen sviker Öresundsregionen” (2009-12-10).

7 Slutsats

Avslutningsvis ämnar jag besvara min övergripande frågeställning. Vem eller vilka styr i transnationella regioner - vem "äger" ett transnationellt regionprojekt?

I båda samarbeten är det relativt okomplicerat att hitta aktörer inom organisationerna med mer övergripande makt. De som fattar besluten, både formellt och informellt finns i offentliga nätverk. Det traditionella förhållandet mellan politiker och tjänstemän har dock modifierats i båda gränsregionala organisationerna. Makt inom dimensionen att fatta beslut, sker formellt av politikerna och nationalstaten. Tjänstemännen har å sin sida gynnats av den gränsregionala strukturen, men i vilken utsträckning beror mycket på det gemensamma gränsregionala organets utformning. Sammantaget är relationen mellan politiker och tjänstemän, i många avseenden mycket diffust och svårigheten ligger i gränsdragningen mellan informellt och formellt, förberedelse, beslut och utförande.

Ur ett två- och tredimensionellt perspektiv, vilket även innefattar de aktörer som är med och bestämmer den gränsregionala dagordningen utan att det ur en formell beslutsfattaraspekt alltid är så tydligt, är gränsregionerna mycket spännande. En aktör med mycket stor makt ur detta hänseende är i allra högsta grad EU. Näringslivet har även detta påverkat gränsregionaliseringen, men inflytandet har tagit olika vägar inom de olika gränsregionerna, vilket i Öresundsregionens fall till stor del handlar om lobbying gentemot nationalstaten, medan det i Haparanda-Tornios fall är marknadspreferenser som genomsyrar verksamheten. Särskilt intressant blir det emellertid när man betraktar dem som fungerar som ledare för gränsregional integration, vilka i Haparanda-Tornios fall, har varit mycket viktiga aktörer. Dessa har haft möjlighet att både forma preferenser, bestämma dagordning samt förbereda och fatta beslut.

Medborgaren är som det ser ut idag, till största del konsument av gränsregional output. Det vill säga, medborgaren är inte så mycket ett redskap i formandet av, som en konsument av redan färdig gränsregional policy. Det finns dock en formell vilja till ökat medborgerligt deltagande från lokala och regionala aktörer, vilket kan tänkas borde vara lättare i mindre regioner kontra större. Å andra sidan har det framkommit att medborgerligt deltagande förutsätter acceptans av integrationen och samarbetet.

Sammanfattningsvis har relationen mellan de som har formell makt och informell makt blivit svåröverskådlig, då dessa gränsregioner drivs i nätverksstrukturer där olika aktörer ur ett Lukesianskt perspektiv innehar olika former av makt.

Svårigheter i att jämföra de två gränsregionerna, har främst legat i svårigheterna i definitioner. Haparanda-Tornio är del av ett större gränsregionalt

samarbete, vilket även i sin tur är del av ett ännu större Barentssamarbete. Precis som sades i inledningen kan ett gränsregionalt projekt vara allt från mindre subnationella enheter upp till EU-storlek, vilket också visar på komplexiteten i relationerna mellan, å ena sidan, dessa olika nätverk och å andra sidan de traditionella beslutsnivåerna. Alla regioner har sina karaktärsdrag och förutsättningar, genom vilket de också blir intressanta ur ett jämförande perspektiv

Vem ”äger” då ett regionprojekt? Det går att konstatera att EU:s ökade inflytande har förändrat nationalstatens roll till en partner, i enlighet med flernivåstyrningsteori. Nationalstaten är dock i allra högsta grad en betydelsefull aktör i gränsregionala processer, om än en av fler. Vad gäller EU:s roll är denna stark i regionerna genom Interreg. Detta kan illustreras genom de otaliga gränsregioner som uppkommit efter programmets start. Men även den drivande grundtanken i att eliminera gränshinder fungerar som drivkraft hos gränsregionerna, både som ideal och faktisk verklighet. Nationalstaten har dock en stor förutsättning att styra villkoren för gränsregioner, genom sin juridiska förmåga. Näringslivet kan även detta påverka, men ur en mer indirekt aspekt. För de enskilda gränsregionerna handlar det om nationella och regionala förutsättningar samt organisering av det gränsregionala organet. I båda regioner ser vi att rollen mellan politiker och tjänstemän förändrats åt lite olika håll, vilket har gett olika aktörer olika möjlighet till inflytande. Ledare kan även ha inflytande och i kombination med formell auktoritet ger denna roll dessa aktörer stor möjlighet att styra utvecklingen.

Gränsregioner styrs således av ett nätverk av aktörer, där rollfördelningen mellan nivåer och arbetsuppgifter ofta är otydlig. Sammantaget visar detta på vad som kan beskrivas som både tjusningen och förbannelsen med flernivåstyrning. Fler kan delta i styrningen, men det finns inte heller någon som tydligt styr. Svåröverskådligheten försvårar också möjligheterna att bli en del av dessa nätverk.

Det har funnits planer på att införa gemensamma institutioner som kan vara gemensam och representativ för regionen. I Haparanda-Tornios fall har det handlat om ett internationellt kommunalförbund och i Öresunds fall ett Öresundsparlament. Detta är idéer som dock inte förverkligats i någon av regionerna då de juridiska och praktiska hindren varit för stora. Genom denna studie ser vi således att samarbetet fortsätter att drivas i komplexa nätverksstrukturer och att politik bedrivs lokalt och regionalt över nationsgränser. Regionala och lokala beslutsfattare blir nyckelpersonerna i ett transnationellt nätverkssamarbete, med EU i ryggen. Formellt är det dock nationalstaten som fortfarande har den exklusiva rätten att bedriva utrikespolitik. En fråga man kan ställa sig är: var går gränsen mellan transnationellt samarbete och utrikespolitik? Lagstiftningsproblematiken utgör i sig en stor del av auktoritetsproblematiken då denna ger upphov till de invecklade gränsregionala nätverken som skall överlappa den traditionella lagstiftningen.

Då transnationella regioner trots allt är en i allra högsta grad växande företeelse i Europa, behövs det ytterligare studier av dessa för att förstå de processer som sker. Detta gäller både inom samarbetena, samt mellan den

transnationella regionen och de mer traditionella beslutsnivåerna. Förhoppningsvis har mitt arbete kunnat bidra till en ökad förståelse för två av dessa.

8 Referenser

8.1 Primärkällor

8.1.1 Intervjuer

Antilla, Lena: enhetschef Interreg IV A Nord (telefonintervju 2009-12-22).

Bucht, Sven-Erik: kommunalråd och kommunstyrelsens ordförande i Haparanda (S). Bucht blev utsedd till ”årets svensk” av tidningen Fokus 2007. (2009-11-21).

Lugnet, Christina: utvecklingschef i Haparanda 2002-2005, kommunchef i Haparanda 2005-2009, idag generaldirektör på Tillväxtverket (2009-11-23).

Nousiainen, Ritva: samarbetssekreterare i Provincia Bothniensis (2009-11-21).

8.2 Sekundärkällor

8.2.1 Böcker

Esaiasson, Peter; Gilljam, Mikael; Oscarsson, Henrik; Wägnerud, Lena, 2007. *Metodpraktikan: Konsten att studera samhälle, individ och marknad*. Tredje upplagan. Stockholm: Nordstedts juridik.

Hall, Patrik; Sjövik, Kristian; Stubbergaard, Ylva, 2005. *Nätverk söker förankring: Öresundsregionen i ett demokratiperspektiv*. Studentlitteratur.

Hooghe, Liesbeth; Marks, Gary s. 15-29 i Bache, Ian; Flinders, Matthew (Red.) 2004. *Multi-level governance*, Oxford University Press, New York.

- Jerneck, Magnus, s. 221-248; Stubbergaard, Ylva, s.249-285 i (Red.) Nilsson, Fredrik; Sanders; Hanne; Stubbergaard, Ylva, 2007. *Öresundsgränser - Rörelser, möten och visioner i tid och rum*. Makadam förlag.
- Johansson, Jonas s.129-149 i Johansson, Karl Magnus (Red.) 2002. *Sverige i EU*. 2:a upplagan.
- John, Peter 2001. *Local Governance in Western Europe*. Sage Publications, London.
- Levring, Peter; Karringer, Susanne, s. 47-55, Olshov, Anders, s. 6-7 i Levring, Peter; Lyck, Lise (Red.); Olshov, Anders; Karringer, Susanne, 2005. *Gränsöverskridande kommunalt samarbete i Öresundsregionen*. ÖI förlag Öresundsinsitutet.
- Lukes, Steven, 2008. (Översättning: Henrik Gundenäs) *Maktens Ansikten*. Daidalos AB, Göteborg.
- Lyck, Lise; Larsen Mette Jännes s. 11-18 i Lyck, Lise (ed.) 2008. *Intercultural Leadership in the Öresund Region*. Frederiksberg Bogtrykkeri A/S.
- Statens Offentliga Utredningar SOU 2002:84, SOU 2002:85 (bilagedel) Gränskommunitredningen ”Ett internationellt kommunalförbund”.
- Virtanen, Petri s.121-135 i Kramsch, Oliver; Hooper, Barbara, 2004. *Cross Border Governance in the European Union*. Routledge.

8.2.2 Artiklar

- Hall, Patrik, 2007. *Opportunities for Democracy in Cross-border Regions? Lessons from the Öresund Region*. *Regional Studies*, 42:3, 423-435, Routledge, London.
- Kujala, Jukka, 1999. *Cross Border Cooperation in the European North– the case of the cross-border agency Provincia Bothniensis*. Master Thesis, University of Jouensuu.
- Marks, Gary; Hooghe, Liesbeth; Schakel, Arjan H, 2008. *Measuring Regional Authority*. *Regional and Federal Studies*, Vol. 18 (2), 111-121. Routledge. Tillgänglig via: <http://www.ingentaconnect.com/content/routledg/rfs/2008/00000018/F0020002/art00002>
- Perkmann, Markus, 2002. *The rise of the Euroregion. A bird's eye perspective on European cross-border co-operation*. Department of Sociology, Lancaster University. Tillgänglig via: <http://www.comp.lancs.ac.uk/sociology/papers/Perkmann-Rise-of-Euroregion.pdf>
- Perkmann, Markus, 2003. *Cross Border Regions in Europe – Significance and Drivers of Regional Cross-border cooperation*. *European Urban and Regional Studies*, Vol. 10, No. 2, 153-171. Tillgänglig via: <http://eur.sagepub.com/cgi/reprint/10/2/153>
- Perkmann, Markus, 2007. *Policy Entrepreneurship and Multi-Level Governance: A Comparative Study of European Cross-Border Regions*. *Environment and Planning C: Government and Policy*, Vol. 25, No. 6, pp. 861-879. Tillgänglig via: <http://ssrn.com/abstract=1133126>

8.2.3 Internet

- Haparanda Stad, 2009a, <http://www.haparanda.se/om-haparanda.html> (2009-11-09).
- Haparanda Stad, 2009b, www.haparanda.se/filearchive/haparanda-stad-fran.../visionenremiss.pdf (2009-12-30).
- Interreg IIIA Oresundsregionen, 2009, <http://www.interreg-oresund.dk/neobuilder.php?id=20030129170115530000002117372169> (2009-11-28).
- Nytt från Öresund, 2005, <http://www.nfo.nu/index.php?obj=b9a000c&base=2d9a2776&SearchLogID=183593> ”Tycker regionen försummas” (2009-12-04).
- Provincia Bothniensis, 2009a, <http://provincia.haparanda.se/startsidanse/topplankar/omprovinciabotheniensis.4.63b5035910ad4ad4bf780001061.html> (2009-11-10).
- Provincia Bothniensis, 2009b, <http://provincia.haparanda.se/startsidanse/startsidan/samarbete.4.19caa05410ae9b91f5a8000327.html> (2009-11-10).
- PågränsenRajalla, 2003, <http://www.pagransen.com/dokark-dokarkisto/dokark-nyhetsidor.htm> (2009-12-20).
- Regeringskansliet, 2009, <http://www.sweden.gov.se/sb/d/2498/a/91298> (2009-12-20).
- Storm Rasmussen, Vibeke; Swanstein, Jerker; Mühler, Stephan; Carlsen, Michael, 2009, ”Brännpunkt: Regeringen sviker Öresundsregionen”, *Svenska Dagbladet*, http://www.svd.se/opinion/brannpunkt/regeringen-sviker-oresundsregionen_3513737.svd (2009-12-10).
- Tornedalsrådet, 2009, <http://tornedalen.org> (2009-12-21).
- Öhman, Jan-Erik, 2005, ”Makten och varuhuset – så räddade världens rikaste man livet på en hel landsända”, www.va.se/magasinet/2005/34/artiklar_i_pdfformat/0534s24_special.pdf+så+räddade+världens+rikaste+man+landsända&hl=sv&gl=se&pid=bl&srcid (2009-12-22).
- Öresundsbron, 2009, <http://se.oresundsbron.com/page/263> (2009-11-09).
- ØresundDirekt 2009, <http://www.oresunddirekt.com/article.aspx?type=article&id=8682> (2009-12-06).
- Öresundskomiteen, 2009, <http://www.oresundskomiteen.dk/Om--resundskomiteen/Medlemmar> (2009-12-04).